

Розділ 1

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

CHAPTER 1

ACTUAL ISSUES OF THE HIGHER EDUCATION

УДК 378.011.3-051:62/64

DOI: 10.31376/2410-0897-2023-1-51-12-17

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ДО ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ УЧНІВ

Курок Віра Панасівна

доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України,
завідувач кафедри технологічної і професійної освіти

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

e-mail: virakurok@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-1474-3879

Шевель Борис Олександрович

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри технологічної і професійної освіти

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

e-mail: borisgly@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-3608-7980

У статті здійснено аналіз проблеми підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до економічної освіти учнів закладів загальної середньої освіти. На основі дослідження констатовано, що для студентів цієї спеціальності завдання економічної освіти є актуальним та обумовленим стратегічним значенням економічної підготовки молоді для забезпечення соціально-економічного розвитку Української держави. Встановлено, що вирішення завдань економічної підготовки учнів закладів загальної середньої освіти в контексті реформування української школи вимагає від учителів трудового навчання та технологій належного рівня підготовки, яка не обмежується обізнаністю з базовими економічними поняттями загалом, а передбачає формування в них певного рівня економічної компетентності.

Ключові слова: майбутні вчителі трудового навчання та технологій, економічна освіта, технологічна галузь, економічна компетентність, підготовка до економічної освіти учнів.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В умовах інтеграції вітчизняної системи освіти до Європейського освітнього простору проблема вдосконалення змісту підготовки майбутніх фахівців, у тому числі й учителів трудового навчання та технологій, є надзвичайно актуальною.

У сучасних умовах реформування освіти в Україні вчитель трудового навчання та технологій повинен володіти всіма ключовими компетентностями для того, щоб сформувати їх у здобувачів закладів загальної середньої освіти. Адже не можна передати учням того, чого ти сам не маєш і не вмієш робити. Відповідно до Концепції «Нова українська школа» однією з ключових компетентностей, яку необхідно сформувати в учнів, є ініціативність і підприємливість. Отже, важливим складником у професійній діяльності вчителів трудового навчання та технологій є передавання учням знань, формування вмінь та навичок з основ підприємництва як елемент навчання, а також виявлення творчих здібностей, ініціативності, підвищення мотивації до навчання, до професійного самовизначення учнів відповідно до їхніх здібностей і переконань [6].

Значний потенціал щодо здійснення економічної підготовки здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти притаманний практично всім навчальним предметам. Однак особлива роль у цьому належить саме технологічній освітній галузі й пов'язаній з нею суспільно корисній, продуктивній праці, організації профорієнтаційної та позакласної виховної роботи економічного спрямування.

Сучасні соціально-економічні, політичні й ідеологічні реалії, у яких перебуває Україна, позначені ґрунтовною перебудовою всієї системи освіти, її методологічним переорієнтуванням. У зв'язку з докорінною зміною системи цінностей і ціннісних орієнтацій, усього ідеологічного й соціально-культурного контексту в Україні, починаючи з 90-х рр. минулого століття, критиці були піддані теоретико-методологічні засади, концепції розвитку радянської педагогічної науки. Радянське теоретико-методологічне обґрунтування базувалося на «марксистсько-ленінських» положеннях, мало передусім «ритуальний, зовнішній характер... З крахом цієї наукової традиції в суспільних та гуманітарних науках

виник певний вакуум, який існує й нині. Це повною мірою стосується всієї педагогічної науки та економічної підготовки здобувачів освіти як узагальненого теоретичного історико-культурного осмислення педагогічних проблем», – зазначає академік О. Сухомлинська [9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти економічної освіти досліджували В. Андрущенко, І. Богданова, О. Борисова, В. Кремень, О. Падалка та ін.

Упровадження економічної підготовки через систему трудової підготовки розробляли такі науковці, як Г. Ковальчук, В. Курок, А. Кондратенко, Г. Левченко, М. Свіржевський та ін.

Очевидно, що вирішення завдань економічної підготовки учнів закладів загальної середньої освіти в контексті реформування української школи вимагає від учителів належного рівня підготовки, яка не обмежується їхньою обізнаністю з базових економічних понять загалом, а передбачає досягнення ними певного рівня економічної компетентності.

Таким чином, висока соціальна значущість результатів діяльності майбутніх учителів трудового навчання та технологій зумовила необхідність пошуку нових засобів удосконалення їхньої фахової підготовки, зокрема формування економічної компетентності.

Мета статті: проаналізувати проблему підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до економічної освіти учнів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поставлені завдання актуалізують необхідність не тільки в економічно компетентних педагогах, здатних здійснювати економічну підготовку учнів, а й її вдосконалення в мінливих соціально-економічних та політичних умовах. Відповідно до цих вимог зростає роль учителя трудового навчання та технологій, фахова діяльність якого покликана забезпечити підготовку учнів до перетворювальної діяльності в суспільному виробництві. Це підтверджується ключовими положеннями, які були прийняті на Світовому економічному форумі в Давосі (2019).

Технологічна освітня галузь певною мірою інтегрує зміст технологічної та економічної освіти, тому майбутньому вчителю трудового навчання та технологій важливо компетентно реалізовувати у своїй професійно-педагогічній діяльності економічні знання, уміння, навички, цінності, досвід провадження економічної підготовки учнів. Дані вимоги визначають актуальність проблеми формування економічної компетентності фахівців саме цієї спеціальності, від рівня сформованості якої залежить успішність їхньої майбутньої професійної діяльності.

Беручи до уваги основні положення реформування середньої освіти на засадах концепції «Нова українська школа», зазначимо, що однією з ключових компетентностей молодого покоління є ініціативність і підприємливість, що становить «уміння споживача раціонально себе поводити, використовуючи індивідуальні заощадження, приймати рішення у сфері зайнятості, фінансів тощо» [7]. Підґрунтям формування підприємливості є набуті учнями економічні знання, навички, що забезпечуються викладанням у закладі загальної середньої освіти економічно орієнтованих дисциплін.

Виходячи із цього та відповідно до обґрунтованих освітніх стандартів у Концепції «Нова українська школа», постає питання організації трудової підготовки учнів на засадах поєднання технологічної освіти з їх корисною працею, що дозволить підвищити ефективність підготовки здобувачів освіти до самостійного життя і праці. У вирішенні цього питання провідною стає відповідна організація освітньої діяльності учнів на уроках технологій, спрямована на використання різних за змістом і формою способів з урахуванням сучасних економічних реалій [8].

Відповідно до оновленого Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти в технологічній освітній галузі економічна підготовка реалізується в освітньому процесі поетапно (проектування, обрання технології й техніки, застосування технічної та художньої творчості, професійна орієнтація) з дотриманням єдиних державних вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів [3].

Я. Коменський одним з перших упровадив економіку в зміст освіти. У своїй книзі «Материнська школа» він використовує поняття «економічні знання», тобто доступне дітям розуміння управління домашнім господарством.

Цікавим для нас є дослідження В. Курок та Т. Кондратенко [5], у якому розроблено теоретичну модель системи економічної підготовки учнів базової середньої освіти та повної загальної середньої освіти в процесі трудового навчання, що передбачала введення до програм з трудового профільного, допрофесійного та професійного навчання старшокласників розділів з основ економіки та організації виробництва. Тим самим автори наголошують на важливості підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій з урахуванням економічного складника.

Такої самої думки дотримується В. Кулішов, який вважає, що «поєднання змісту трудової та економічної підготовки учнівської молоді спрямоване на формування її готовності до життя та праці з метою забезпечення добробуту суспільства і високих темпів соціального, науково-технічного розвитку» [4].

У результаті здійснення економічної підготовки здобувачів освіти відбувається формування таких

особистісних якостей, як бережливість, заощадливість, господарність, потреба не лише у виробничо-економічній діяльності, а й у повсякденному житті.

Економічна освіта в закладі загальної середньої освіти сприяє соціалізації здобувача освіти, тобто полегшує його здатність входження у світ дорослих, гармонійного залучення до системи соціально-економічних відносин, що склалися в суспільстві.

Слід зазначити, що у вирішенні питань економічної підготовки учнів загалом оволодіння основами домашньої економіки як її складника набуває значної ролі за умов ринкових відносин. Однак цей аспект економічної освіти в основній школі не знайшов свого відображення ні в зазначених наукових працях, ні в масовій педагогічній практиці. Нині виникла потреба в переосмисленні накопиченого досвіду і на цій основі здійсненні подальшого пошуку шляхів вирішення проблеми економічної освіти учнів, у яких зацікавлені як педагоги-практики, а й самі учні та їхні батьки.

Водночас дослідники у своїх наукових доробках майже не відобразили питання, пов'язані з економічною підготовкою учнів базової школи, ґрунтовним вивченням економічних питань на уроках економіки та технологій. Зокрема, у сьогоденні загострились суперечності: між потребою суспільства в економічній підготовці молоді до самостійного життя в основній школі, яка в тому числі забезпечується вивченням економіки домашнього господарювання, та відсутністю в теорії педагогіки та практиці шкільного навчання наукових розробок та експериментально перевірених підходів до вивчення означеного питання; між необхідністю здійснення економічної підготовки учнів основної школи та відсутністю в базисному навчальному плані закладів загальної середньої освіти часу, виділеного на вивчення економічних питань, а також недостатньою розробленістю в сучасній науково-методичній літературі змісту економічної підготовки здобувачів освіти до ведення домашнього господарства.

У процесі становлення ринкових відносин важливою здатністю є вільна орієнтація і пристосування учнів до економічного механізму регулювання ринку. Сьогодні вже ніхто не сперечається, чи потрібні знання економіки біологу, фізику чи історика. Економічні знання за своєю сутністю універсальні та застосовувані в будь-якій галузі. Тим більше, що кожен з індивідуумів виступає і як виробник, і як споживач, і як громадянин. Економічна освіта в сучасній школі необхідна задля формування в учнів економічної культури, здатності правильно розуміти соціально-економічні процеси, що відбуваються в суспільстві, і активної участі в його діяльності. Крім цього, економічна освіта є невід'ємною частиною загальної підготовки здобувачів освіти.

Перехід до ринкової економіки, відродження природних ринкових відносин висувають завдання підготовки активної особистості, що володіє знаннями в економічній сфері, прагне до цілеспрямованої реалізації своїх можливостей. У зв'язку із цим зростає потреба держави у вирішенні проблеми економічної освіти молодого покоління.

Ураховуючи те, що організація проектної діяльності передбачає використання вчителем трудового навчання та технологій на уроках сукупності методів, прийомів, засобів, то створюються умови, результатом яких стає набутий індивідуальний досвід проведення учнем проектної діяльності. Водночас цей комплексний процес, що формує в учнів загальні навчальні вміння, основи технологічної освіченості, культуру праці, спрямований на пізнання ними способів перетворення матеріалів, енергії, інформації із застосуванням технологій обробки. Системне формування знань учнів у поєднанні із самостійним пошуком шляхів удосконалення виробів сприяє розумінню ними прикладного застосування набутих знань, розвитку морально-трудовак якостей, працелюбності, свідомого вибору майбутньої професії.

Так, у дослідженні [11] з опертям на запропоновані науковцями України сім ключових (надпредметних) компетентностей визначено їх структуру та зміст у технологічній освіті, схарактеризовано місце економічного складника у формуванні підприємницької компетентності майбутніх учителів технологій. Це пояснюється важливістю для технологічної освіти формування в учнів основної школи економічної грамотності, яка має такі складники: знання основ економічного аналізу господарської діяльності та підприємництва, уміння визначати собівартість продукції і витрати на виробництво, здійснювати мінімаркетингові дослідження, розраховувати рентабельність виготовленої продукції; здатність співвідносити власні економічні інтереси й потреби з наявними матеріальними, трудовими й природними ресурсами, інтересами й потребами інших людей та суспільства; готовність організовувати власну підприємницьку діяльність, складати, здійснювати й оцінювати бізнес-проекти, розробляти прості моделі дій та прийняття економічно обґрунтованих рішень у динамічному світі; аналізувати й оцінювати власні професійні можливості, здібності та співвідносити їх із потребами ринку праці.

Таким чином, майбутній учитель трудового навчання та технологій повинен бути підготовлений до реалізації цих завдань, зокрема шляхом проведення уроків з підприємницьким спрямуванням. Це можливо лише за умови формування економічних понять на уроках трудового навчання як основи економічної підготовки учнів та зорієнтованості занять на формування підприємницьких здібностей через зміст навчального предмета, форми, методи організації освітньої діяльності, педагогічні технології.

Недостатнє дослідження цього аспекту підготовки фахівців у педагогічній науці дозволяє констатувати, що сучасна система підготовки студентів за спеціальністю 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології) не повною мірою задовольняє сучасні вимоги до освітньої діяльності здобувачів освіти в закладах загальної середньої освіти в аспекті підготовки їх до життя й діяльності в складних економічних реаліях сьогодення. Майбутній учитель трудового навчання та технологій нерідко змушений самотужки заповнювати прогалини у своїй економічній підготовці з метою реалізації завдання економічного навчання та виховання учнів у процесі освітньої діяльності.

Методика вивчення економічних питань може бути розглянута як один з важливих і відносно самостійних напрямів підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій у педагогічному виші, її зміст може бути визначено на основі аналізу сутності економіки, а також цілей і наслідків його реалізації в освітньому процесі.

Нові підходи до формування змісту навчання економічного складника, орієнтація здобувачів вищої освіти на їх реалізацію, широке впровадження та поглиблення економічної підготовки в закладах загальної середньої освіти дозволить, на наш погляд, задовольнити освітні потреби студентів і забезпечити ефективну реалізацію їх пізнавального потенціалу.

Тому не випадково Л. Бірюк з-поміж ключових завдань економічної підготовки майбутніх педагогічних фахівців слушно виділяє «формування нового економічного мислення в студентів в умовах ринкових відносин» та «вироблення ... чіткого уявлення про наукові закономірності розвитку економіки, особливості ринкових відносин, цілеспрямоване, систематичне формування у випускників економічних знань, високої організованості та творчої ініціативи, вміння, бережливого ставлення до природи, удосконалення навичок практичного використання економічних знань у майбутній педагогічній діяльності» [1, с. 9].

Засвоюючи культурні здобутки суспільства, сучасний учитель трудового навчання та технологій має усвідомлювати невіддільність соціально-економічних процесів від власної професійної діяльності, що стимулює до набуття також економічної компетентності, яку зазвичай позиціонують як базовану на сукупності економічних знань та практичних умінь, досвіді, економічній культурі та мисленні, стійкій потребі та інтересі до професійної діяльності.

Ознайомлення з економічним досвідом та його переосмислення допоможе майбутньому фахівцю під час здійснення педагогічної діяльності взяти на озброєння кращі надбання економіки. Економічний складник є одним з елементів змісту сучасної підготовки фахівців. Водночас він сприяє єдності навчання і виховання, формуванню світогляду особистості та розвитку її інтересів, формуванню економічної компетентності здобувачів освіти.

Німецькі науковці Е. Вуттке і К. Зігфрід із Франкфуртського університету Гете в питаннях бізнес-освіти і застосування емпіричних науково-педагогічних досліджень, студіюючи проблему формування економічної компетентності у взаємозв'язку «учні – вчителі» та «студенти – викладачі», наголошують, що економічна компетентність є базовою та центральною компетентністю, необхідною для розвитку особистості й суспільства [12].

Безумовно, формування економічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання та технологій пов'язане з об'єктивними труднощами, основними з яких є, на наш погляд, перевантаження студентів під час вивчення навчального матеріалу. Викладач повинен розкрити динаміку розвитку певного поняття, закону або теорії, обґрунтувати необхідність їх теоретичного і практичного дослідження, сформулювати зміст, навести історичні відомості та конкретні приклади. Тому інформація має бути ретельно відібрана на засадах науковості, а також адаптована до інтелектуальних можливостей студентів та рівня їх підготовленості. За таких умов вони будуть залучені до активної діяльності, що забезпечить досягнення головних цілей освітнього процесу: розвиток пізнавального інтересу до навчання, ефективне засвоєння необхідної інформації, формування ключових компетентностей, зокрема економічної.

Отже, підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій повинна охоплювати як суто фахові технологічні знання, уміння та навички, що є підґрунтям формування технологічної компетентності, так і економічні, спрямовані на формування економічної компетентності здобувачів освіти в закладах загальної середньої освіти тощо.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. На основі аналізу проведених досліджень можна зробити висновок, що сьогодні гостро постала проблема в здійсненні належної економічної підготовки студентів неекономічних спеціальностей загалом та вчителів трудового навчання та технологій зокрема.

Учитель трудового навчання та технологій відіграє важливу роль у формуванні особистості учня, розвитку його здібностей і обдарувань, наукового світогляду. Він має забезпечувати ознайомлення учнів з основами сучасного виробництва, основними технологічними процесами, основами технічної творчості та дослідної діяльності, набуття навичок роботи зі знаряддями праці різних рівнів складності, формування

техніко-технологічних, економічних знань і вмінь. Усе це має сприяти професійному самовизначенню учнів, формуванню в них якостей, необхідних для трудової діяльності в різних галузях виробництва, їх подальшого навчання та професійного вдосконалення. Соціально-педагогічна важливість зазначеної проблеми зумовлює необхідність удосконалення змісту та методики підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, зокрема за рахунок уведення економічного складника.

Перспективу наукових розвідок з окресленої проблеми вбачаємо в розробленні напрямів та тенденцій формування економічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання та технологій.

Список використаної літератури

1. Бірюк Л. Я. Компетентнісний підхід як методологічне підґрунтя формування професійної компетентності майбутнього викладача. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2016. Вип. 30. С. 7–12.
2. Вітер С. Забезпечення наступності змісту економічної освіти в умовах її сучасної модернізації. *Молодь і ринок*. 2012. № 2. С. 166–169.
3. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Постанова Каб. Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
4. Кулішов В. В. Методичні засади формування економічної компетентності у процесі підготовки фахівців технологій: монографія. Київ, 2011. 567 с.
5. Курок В. П., Кондратенко Т. В. Компетентностый поход к подготовке учителя общеобразовательного учебного заведения в обеспечении экономического образования старшеклассников. *Вестник Казахского гуманитарно-юридического инновационного университета*. 2016. № 4 (32). С. 117–121.
6. Ляшенко М. Ю. Формування фахової компетентності з основ підприємництва в майбутніх учителів технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2017. 22 с.
7. Нова українська школа. URL : <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
8. Стрельников М. В. Развитие предпринимательской компетентности магистрантов управления та администрирования. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2016. Вип. 47. С. 69–75.
9. Сухомлинська О. В. Концептуальні засади розвитку історико-педагогічної науки в Україні. *Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем*. Київ: А. П. Н., 2003. С. 16–25.
10. Ткаліч Т. І. Наступність в системі економічної освіти «школа – вищий навчальний заклад». *Вересень, МОІУУ*. 2000. № 1 (11). С. 90–92.
11. Уроки з підприємницьким тлом: навчальні матеріали / за заг. ред. Е. Бобінської, Р. Шияна, М. Товкало. Варшава: Сова, 2014. 398 с.
12. Siegfried, C. & Wuttke, E. How can Prospective Teachers Improve their Economic Competence? *Zeitschrift für ökonomische Bildung*. 2016. 4. S. 65–86. URL: http://www.zfoeb.de/2016_4/2016_4_siegfried_wuttke_economic_competence.pdf

ANALYSIS THE TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF TECHNOLOGICAL AND VOCATIONAL EDUCATION FOR STUDENTS' ECONOMIC EDUCATION

Kurok Vira

Doctor of Pedagogical Sciences, Full Professor, Corresponding Member of NAES of Ukraine,
Head of the Department of Technological and Professional Education
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv national pedagogical university

Shevel Borys

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Technological and Vocational Education
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Introduction. *In the realities of today, there is a problem with improving the content of the training of future teachers of vocational education and technology. We are talking about its economic component because taking this aspect into account makes it possible for specialists of this profile to carry out professional activities taking into account the conditions of modern society.*

Purpose. *The article aims to study the analysis of the problem of training future teachers of vocational education and technologies for the economic education of students.*

Methods. *The following methods were used: analysis of scientific and pedagogical literature, synthesis, induction, deduction, generalization, and abstraction.*

Results. *The article analyses the problem of training future teachers of vocational education and technologies for the economic education of students in general educational institutions. Based on the research, it was established that for students of this education profile, the task of economic training is relevant in connection with their problem due to the strategic importance of economic training of youth to ensure the future of our homeland.*

Schoolchildren acquire economic education as part of special elective economic courses, as well as in the process of studying home economics and performing creative projects during technology lessons. It is the educational technology industry that has the greatest opportunities to form in students to solve practical tasks to minimize financial risks that occur in everyday life, the ability to manage personal finances and invest them effectively.

Economic processes are very dynamic, therefore it is important that students can solve not only template simulated tasks but also acquire orientation skills in real economic conditions. Significant changes have taken place in the economic theory and practice itself: its structure is changing, the economic space is expanding, and the relationships that are the basis of economic interactions are being modified.

The approaches to the formation of the content of the training of teachers of vocational education and technologies for the economic component have been analysed, their orientation to the implementation, implementation and dissemination of economic training in general educational institutions will, in our opinion, allow to satisfy the educational needs of those seeking education and ensure the effective realization of their cognitive potential.

The professional training of a teacher of this profile involves mastering a high level of financial literacy, which includes a deeper understanding of economic problems and effective management of personal finances; keeping records of household expenses and income; carrying out short-term and long-term financial planning; to optimize the ratio between savings and consumption; understand the specifics of financial products and services; make informed decisions about financial expenses.

Conclusion. *Thus, the essence of economic training consists not only in the formation of relevant knowledge and skills, but also in the formation of economic attitudes, relationships, and motives of activity in the sphere regulated by economic activity. Thanks to economic training, the student of education develops a sense of respect for frequent ownership, a habit of observing the laws of the economy without any deviations a desire to contribute to state bodies and public organizations in improving the economic situation in the country.*

It was determined that solving the tasks of economic training of secondary school students on the path of reforming the Ukrainian school requires an appropriate level of readiness from teachers of vocational training and technology, which is not limited to their knowledge of basic economic concepts in general but requires them to achieve a certain level of economic competence.

Keywords: *Future Teachers of Technological and Vocational Education, Economic Education, Technological Educational Field, Economic Competence, Students' Economic Education.*

References

1. Biriuk, L. Ya. (2016). Kompetentnisnyi pidkhid yak metodolohichne pidgruntia formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vykladacha [Competency approach as a methodological basis for the formation of professional competence of the future teacher]. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka – Bulletin of the Glukhiv National Pedagogical University named after Oleksandr Dovzhenko*, 30, 7–12 [in Ukrainian].
2. Viter, S. (2012). Zabezpechennia nastupnosti zmistu ekonomichnoi osvity v umovakh yii suchasnoi modernizatsii [Ensuring the continuity of the content of economic education in the conditions of its modern modernization]. *Molod i rynek – Youth and the market*, 2, 166–169 [in Ukrainian].
3. Derzhavnyi standart bazovoi i povnoi zahalnoi serednoi osvity. Postanova Kab. Ministriv Ukrainy vid 30.09.2020 r. № 898. [State standard of basic and full general secondary education. Resolution of the Cabinet of the Ministers of Ukraine dated September 30, 2020 No. 898]. (2020). *osvita.ua*. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ [in Ukrainian].
4. Kulishov, V. V. (2011). *Metodychni zasady formuvannya ekonomichnoi kompetentnosti u protsesi pidhotovky fakhivtsiv tekhnolohii* [Methodological principles of economic competence formation in the process of training technology specialists]. Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian].
5. Kurok, V. P., & Kondratenko, T. V. (2016). Kompetentnostyj pohod k podgotovke uchitelja obshheobrazovatel'nogo uchebnogo zavedeniya v obespechenii jekonomicheskogo obrazovaniya starsheklassnikov [Competence approach to the preparation of a teacher of a general education institution in the provision of economic education for high school students]. *Vestnik Kazahskogo gumanitarno-juridicheskogo innovacionnogo universiteta – Bulletin of the Kazakh Humanities and Law Innovation University*, 4(32), 117–121 [in Russian].
6. Liashenko, M. Yu. (2017) *Formuvannya fakhovoi kompetentnosti z osnov pidpriemnytstva v maibutnikh uchyteliv tekhnolohii* [Formation of professional competence in the basics of entrepreneurship in future technology teachers]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Drahomanov. Kyiv: National Pedagogical University named after M. P. [in Ukrainian].
7. Nova ukrayinska shkola [New Ukrainian school]. (n.d.). *mon.gov.ua*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrayinska-shkola> [in Ukrainian].
8. Strel'nikov, M. V. (2016). Rozvytok pidpriemnytskoi kompetentnosti mahistrantiv upravlinnia ta administruvannya [Development of entrepreneurial competence of master's students in management and administration]. *Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty – Means of educational and research work*, 47, 69–75 [in Ukrainian].
9. Suhomlinska, O. V. (2003) *Konceptualni zasady rozvitku istoriko-pedagogichnoyi nauki v Ukraini. Istoriko-pedagogichnij proces: novi pidhodi do zagalnih problem – The historical and pedagogical process: new approaches to common problems*. Kyiv: A. P. N. [in Ukrainian].
10. Tkach, T. I. (2000). Nastupnist v systemi ekonomichnoi osvity «shkola – vyshchyi navchalnyi zaklad» [Continuity in the system of economic education «school – higher educational institution»]. *Veresen – September*, 1(11), 90–92 [in Ukrainian].
11. Bobinska, E., Shiyani, R., & Tovkalo, M. (2014) *Uroky z pidpriemnytskym tlom: [navchalni materialy]* [Lessons with an entrepreneurial background: educational materials] Warsaw: Sova. [in Polish].
12. Siegfried, C. & Wuttke, E. (2016). How can Prospective Teachers Improve their Economic Competence? *Zeitschrift für ökonomische Bildung*, 4, 65–86. URL: http://www.zfoeb.de/2016_4/2016_4_siegfried_wuttke_economic_competence.pdf